

KÂVYAMÂLÂ 8.

THE
DHARMAS'ARMÂBHYUDAYA
OF
HARICHANDRA

EDITED BY
PANDIT DURGÂPRASÂDA
AND
KÂS'ÎNÂTH PÂNDURANG PARAB

Second Revised Edition

PRINTED AND PUBLISHED
BY
TUKARAM JAVAJI

PUBLISHED BY JAVAJI DADAJI & NHI NAYA PUBLISHERS
BOMBAY

1899

Price 1 Rupee

(Registered according to act 111 of 1907)

(All rights reserved by the publisher)

महाकविश्रीहरिचन्द्रविरचित
धर्मशर्माभ्युदयम् ।

जयपुरमहाराजाश्रितेन पण्डितप्रजलालसूनुना महामहोपाध्याय-
पण्डितदुर्गाप्रसादेन, मुम्ब्यापुरवासिना परमोपाह-
पाण्डुरङ्गात्मजकाशीनाथशर्मणा च
सशोधितम् ।

तच्च

मुम्बय्या निर्णयसागराख्ययन्त्रालये तदधिपतिना मुद्राक्षरेरङ्कयित्वा
प्राकाश्यं नीतम् ।

१८९९

(अस्य ग्रन्थस्य पुनर्मुद्रणादिविषये सर्वथा निर्णयसागरमुद्रायन्त्रालयाधिपत
रेवाधिकारः ।)

मूल्यमेको रूप्यकः ।

धर्मशर्माभ्युदयस्य विषयानुक्रमः ।

— ३ —

- १ सर्गः—मङ्गलाचरणानि । सज्जनदुर्जनादिवर्णनम् । जम्बुद्वीपवर्णनम् । कनकाद्रिवर्णनम् । भारतवर्षवर्णनम् । आर्यावर्तवर्णनम् । उत्तरकोशलाख्यदेशवर्णनम् । तत्र रत्नपुराणनगरवर्णनम् ।
- २ सर्गः—रत्नपुराधिपतेरिक्ष्वाकुवशोद्भवस्य महासेननरपतेर्वर्णनम् । तन्महिष्या सुव्रताया वर्णनम् । राज्ञः सुतप्राप्तिचिन्तावर्णनम् । तदैव प्रचेतसाख्यस्य दिव्यमुनेरुद्यानपालमुरादागमनश्रवणम् ।
- ३ सर्गः—परिकरसमेतस्य राज्ञो मुनिदर्शनार्थं गमनवर्णनम् । वनालीवर्णनम् । उद्यानप्राप्तिवर्णनम् । तत्र मुनिवर्णनम् । मुनिमहीपालयो समागमवर्णनम् । मुनिसमीपे राज्ञः पुत्रप्राप्तिचिन्तानिवेदनवर्णनम् । 'त्वद्गृहे पञ्चदशस्त्रीर्धकरो धर्मेनाव पुत्रत्वेनावतरिष्यति' इत्यादिमुनिवाक्यवर्णनम् । धर्मेनावस्य पूर्वजन्माविषये मुनिं प्रति राज्ञः प्रश्नस्य वर्णनम् ।
- ४ सर्गः—धर्मेनाथस्य प्राग्जन्मवृत्तान्तवर्णनोपक्रमः । धातकीखण्डाख्य द्वीपे वत्साख्यदेशवर्णनम् । तत्र सुसीमारयनगरीवर्णनम् । तत्र दशरथाख्यमहीपतिवर्णनम् । एकदा राज्ञौ महीपतिना उपरक्तश्चन्द्रो दृष्टः, तं विलोक्य 'जगति कस्यापि श्रीः स्थिरा नास्ति' इति विचारयतो महीपतेर्वैराग्योदयस्य वर्णनम् । तृणवद्राज्य परित्यज्य तपसे यिमासु राजानं प्रति सुमञ्जसाख्यस्य तन्मन्त्रिणश्चार्वाकम तानुकूल उपदेशः । राजकृत तत्क्षण्डनं च । ततोऽतिरथाख्याय स्वपुत्राय राज्यभारं दत्त्वा नरपतिरूपेण वनं ययावित्यादि वर्णनम् । महीपतेस्त्रीव्रतपोवर्णनम् । तपःप्रभावात्स दिव्यता प्राप्त इति वर्णनम् । 'षण्मासानन्तरं स एव तत्र महिष्या गमेऽवतरिष्यति' इति मुनिवाक्यवर्णनम् ।
- ५ सर्गः—महासेननृपतिसभायामम्नरात्काश्चन लक्ष्मीसमेता दिव्याङ्गना अवतीर्णास्तासां वर्णनम् । 'किमर्थं युष्माकमागमनम्' इति तां प्रति

- १२ सर्गः—पुष्पावचयवर्णनम् ।
- १३ सर्गः—नर्मदाया जलक्रीडावर्णनम् ।
- १४ सर्गः—सायकालवर्णनम् । अन्धकारवर्णनम् । चन्द्रोदयवर्णनम् । नायिकाना प्रसाधनवर्णनम् । दूतीप्रेषणादिवर्णनम् ।
- १५ सर्गः—पानगोष्ठीवर्णनम् । रात्रिक्रीडावर्णनम् ।
- १६ सर्गः—प्रभातवर्णनम् । पुनर्धर्मनाथस्य यात्रावर्णनम् । नर्मदासुतीर्थ विदर्भदेश प्राप्त इति वर्णनम् । विदर्भदेशवर्णनम् । तत्र कुण्डिनपुराधिपतिना प्रतापराजेन समागमवर्णनम् ।
- १७ सर्गः—स्वयंवरवर्णनम् । तत्र राजकन्यया धर्मनाथो वृत इति वर्णनम् । धर्मनाथस्य कुण्डिनपुरप्रवेशवर्णनम् । नगरनारीचेष्टावर्णनम् । धर्मनाथस्य निवाहवर्णनम् । पितु सकाशादाह्वानार्थं दूत समागत इति निखिलमपि कटक सेनापते सुपेणास्याधीन विधाय धर्मनाथ स्वयं कुबेरोपदौकित विमानमारुह्य बध्वा समेतो नभसा स्वपुर जगामेति वर्णनम् ।
- १८ सर्गः—रत्नपुरे धर्मनाथप्राप्तिवर्णनं महोत्सववर्णनं च । धर्मनाथपितुर्महासेनस्य वैराग्यवर्णनम् । धर्मनाथ प्रति तत्कृतस्य नीत्युपदेशस्य वर्णनम् । धर्मनाथस्य राज्याभिषेकवर्णनम् । महासेननृपतेर्वनगमनवर्णनम् । धर्मनाथस्य राज्यस्थितिवर्णनम् ।
- १९ सर्गः—अनेकमहीपतिभि सह सुपेणस्य चित्रयुद्धवर्णनम् ।
- २० सर्गः—पञ्चलक्षार्धपर्यन्त सम्यक्प्रजापालन विधाय, एकदा रानो स्फाटिके सौधशृङ्गे स्थितो धर्मनाथो गगनात्पतन्तीमुल्कासपश्यदिति वर्णनम् । उदकावर्णनम् । धर्मनाथस्य वैराग्यप्राप्तिवर्णनम् । राज्य परित्यज्य वने गतस्य धर्मनाथस्य तपश्चर्यावर्णनम् । ज्ञानप्राप्तिवर्णनम् । धर्मनाथार्थमिन्द्राज्ञया कुबेरेण निर्मिताया दिव्यसभाया वर्णनम् । तत्र सिंहासने स्थितस्य धर्मनाथस्य दिव्यैश्वर्यवर्णनम् ।
- २१ सर्गः—धर्मनाथकृत सशेषेण जिनसिद्धान्तवर्णनम् ।
- ० —ग्रन्थकर्तु प्रगति ।

काव्यमाला ।

महाकविश्रीहरिचन्द्रकृत
धर्मशार्माभ्युदयम् ।

प्रथम सर्ग ।

श्रीनाभिसूनोश्चिरमद्वियुग्मनसेन्दव को मुदमेधयन्तु ।
यत्रानमन्नाकिनरेन्द्रचक्रचूडाश्मगर्भप्रतिबिम्बमेण ॥ १ ॥
चैन्द्रमम नौमि यदीयभासा नून पिता चान्द्रमसी प्रभा सा ।
नो चेत्कथं तर्हि तदद्विलग नखच्छलादिन्दुकुटुम्बमासीत् ॥ २ ॥
दुरक्षरक्षोदधियेव धान्या मुहुर्महर्घुष्टललाटपट्टा ।
य स्वर्गिणोऽनल्पगुण प्रणेषुस्तनोतु न शर्म स धर्मनाथ ॥ ३ ॥
समत्यपापा स इति प्रतीत्यै गृह्याविवाहाय मिथ प्रविष्टा ।
यत्कायकान्तौ कनकोज्ज्वलाया सुरा विरेजुस्तमुपैमि शौन्तिम् ॥ ४ ॥
भूयादगाध स विनोदवार्धिर्वारिस् रत्नत्रयलब्धये व ।
स्फुरत्पयोबुहुदनिन्दुमुद्रामिदं यदन्तस्त्रिजगत्तनोति ॥ ५ ॥

१ अस्य कायस्थवशमुक्तामर्णोर्दिग्गम्यरजैतमतामुयाविन आददेवमूनो श्रीहरिचन्द्रम
हाकवे समग्र सम्यग् न ज्ञायते हरिचन्द्रद्वय तावत्प्रसिद्धम्— पदय-धोज्ज्वलो हारी
कृतवर्णकमस्तिनि । भगवद्हरिचन्द्रस्य गद्यव-धो नृपायते ॥' इति हयैचरितारम्भे
याणभटेन वर्णिन प्रथम, विश्वप्रकाशकोपकर्तुमहेश्वरस्य पूर्वपुरुषश्चरकसहिताटीकाकार
साहसार्द्धनृपते प्रधानवचो द्वितीय अनयोरेवायमप्येकतरस्तृतीयो वेति सदेह किं
त्वयमपि (धर्मशार्माभ्युदयकता) स्वकवित्वश्रौङ्गा मायादिप्राचीनमन्त्राविकशामारो
हनि, तस्मात्तावाचीन चर्पूरमन्त्रार्थो प्रथमे जयनिवाञ्तर एकत्र विदूषकोक्तिव्याजेन
राजशेखरोऽपि हरिचन्द्रकवि स्मरति एकविंशतिसर्गात्मके चास्मिन्महाकाव्ये नगराण
वर्द्धतर्तुपुष्पायचयजलनिहारादिकाव्यवर्णनीयवस्तुवर्णनपुर सर चतुर्विंशतिचैतनीधकरेषु
पञ्चदशतीथकरस्य धर्मनाथस्य जन्मप्रभृति निवाणात्त चरित वर्णितमस्मि १ कौ पृथि
व्याम्, मुद हयम् (जय च) कौमुद कुमुदसमूहम् ३ वर्तत इति शेष ४ अष्टमतीथ
करम् ५ पोटश तीर्थकरम् ६ चतुर्विंशतितम तीथकरम् ७ सम्ग्रदशनम्, सम्ग्रशा
नम्, सम्ग्रवचारिश्च चनि जिनमते रत्नत्रयमुच्यते रत्नलब्धये समुद्रमेवा मनुचिनेत्र

निर्माजिते यत्पदपङ्कजाना रजोभिरन्तः प्रतिबिम्बितानि ।
 जना स्वचेतोमुखरे जगन्ति पश्यन्ति तात्रौमि मुदे जिनेन्द्रान् ॥ ६ ॥
 रत्नत्रय तज्जननार्तिमृत्युसर्पनयीदर्पहर नमामि ।
 यद्भूषण प्राप्य भवन्ति शिष्टा मुक्तेविरूपाकृतयोऽप्यभीष्टा ॥ ७ ॥
 त्वद्भक्तिनम्र जनमाश्रयाव साक्षादिति प्रष्टुमिवोपकर्णम् ।
 चन्द्राश्मताट्टपदात्पदार्यौ यस्या स्तितौ ध्यायत भारती ताम् ॥ ८ ॥
 जयन्ति ते केऽपि महारुचीना स्वर्गप्रदेशा इव वाग्विलामा ।
 पीयूषनिष्पन्दिषु येषु हर्षे केपा न धत्ते सुरसार्यलीला ॥ ९ ॥
 लब्धात्मलाभा बहुधान्यवृद्धयै निर्मूलयती घननीरसतमम् ।
 सा मेघसघातमपेतपद्मा शरत्सता ससदपि क्षिणोतु ॥ १० ॥
 वियपधप्रान्तपरीक्षणाद्वा तदेतदम्भोनिधिर्लघुनाद्वा ।
 मात्राधिक मन्दधिया मयापि यद्वर्ण्येने जेनचरित्रमत्र ॥ ११ ॥
 पुराणपारीणमुनीन्द्रवाग्भिर्बद्धा ममाप्यत्र गतिर्भविती ।
 तुङ्गेऽपि सिध्यत्यधिरोहिणीमिर्यद्गामनस्यापि मनोमिलाप ॥ १२ ॥
 श्रीधर्मनाथस्य तत् स्वशक्त्या किञ्चिच्चरित्र तरलोऽपि वक्ष्ये ।
 वक्तु पुन सम्यगिदं जिनस्य क्षमेत नो वागधिदेवतापि ॥ १३ ॥
 अर्थे हृत्सिन्धोऽपि कविर्न कश्चिन्निर्मन्धिगीर्गुम्फविचक्षण स्यात् ।
 जिह्वाश्चस्पर्शमपास्य पातु श्वा नान्यथाम्भो घनमप्यवैति ॥ १४ ॥
 हृद्यार्थरन्ध्या पदवन्धुरापि वाणी बुधाना न मनो धिनोति ।
 न रोचते लोचनवल्लभापि सुहीक्षरत्क्षीरसरिचरेभ्य ॥ १५ ॥
 वाणी भवेत्क्रम्यचिदेव पुण्यै शब्दार्थसदभविशेषगर्भा ।
 ददु विनान्यस्य न दृश्यते धुत्तमोधुनाना च सुधाधुनी च ॥ १६ ॥

१ चन्द्रका तमभिनिर्मितकर्णभूषणविशेषव्याजात् २ सुर सार्यलीला देवसमु-
 काश, (प३) सुरसा अर्थलीला ३ बहुधा अन्यवृद्धयै, (पक्षे) बहु धायवृद्धयै ४ घन
 नीरसत्वमलन्तरमशुभ्यम् (प३) घन-नीर सत्त्व मेघजलस्थित्वम् ५ म अघस-
 घात पापसमूहम् (पक्षे) नेप संपातम् ६ निष्पापा विपत्तवर्द्धमा च ७ किञ्चिद-
 धिकम् ८ 'नि रोहित्वधिरोहिणी' इत्यमर ९ 'सुत'शब्द किरणवाचक

श्रव्येऽपि काव्ये रचिते विपश्चित्कश्चित्सचेता परितोषमेति ।
 उत्कोरक स्वात्तिलकश्चलाक्ष्या कटाक्षभावैरपरे न वृक्षा ॥ १७ ॥
 परस्य तुच्छेऽपि परोऽनुरागो महत्यपि स्वस्य गुणे न तोष ।
 एवविधो यस्य मनोविनेक किं प्रार्थ्यते सोऽत्र हिताय साधु ॥ १८ ॥
 साधोर्विनिर्माणविधौ रिघातुश्च्युता कथंचित्परमाणवो ये ।
 मन्ये कृतान्मैम्पकारिणोऽन्ये पायोदचन्द्रद्रुमचन्दनाद्या ॥ १९ ॥
 पराङ्मुखोऽन्येष परोपकारव्यापारभारक्षम एव साधु ।
 किं दत्तपृष्ठोऽपि गरिष्ठधात्रीप्रोद्धारकर्मप्रवणो न कृर्म ॥ २० ॥
 निसर्गशुद्धस्य सत्तो न कश्चिचेतोविकाराय भवत्युपाधि ।
 त्यक्तस्वभावोऽपि विवर्णयोगात्कथ तदस्य स्फटिकोऽस्तु तुल्य ॥ २१ ॥
 रल विधात्रा सृजता प्रयत्नात्किं सजनम्योपकृत न तेन ।
 ऋते तमासि धुमणिर्भणिर्वा त्रिना न काचे स्वगुण व्यनक्ति ॥ २२ ॥
 दोषानुरक्तस्य खलस्य कस्याप्युल्लरूपोत्तम्य च को विशेष ।
 अह्नीव सत्कान्तिमति प्रबन्धे मलीमस केवलमीक्षते य ॥ २३ ॥
 न प्रेम नम्रेऽपि जने विधत्ते मित्रेऽपि मेत्री रल नातनोपि ।
 तदेव किं नेष्यति न प्रेदोपस्त्वामजमा सायमिवावसानम् ॥ २४ ॥
 श्रव्य भवेत्काव्यमदूषण यन्न निर्गुण कापि रुद्रापि मन्ये ।
 गुणार्थिनो दूषणमान्दानस्तत्सज्जनानादुर्जन एव साधु ॥ २५ ॥
 जहो खलस्यापि महोपयोग ज्ञेहद्रुहो यत्परिशीलनेन ।
 आ कर्णमापूरितपात्रमेता क्षीर क्षरन्त्यक्षतमेव गाव ॥ २६ ॥
 आ कोमलालापपरेऽपि मा गा प्रमान्मन्त ऋतिने खलेऽस्मिन् ।
 शेवालशालिन्ध्रपले छलेन पातो मग्नेत्केवद्रु महेतु ॥ २७ ॥
 आदाय शब्दार्थमलीमसानि यदुर्जनोऽसौ ऋने दधाति ।
 तेनैव तस्मान्ननमेव वृष्ण सता प्रनय पुनरुन्मन्तोऽभूत् ॥ २८ ॥

गुणानधस्तान्नयतोऽप्यसाधुपद्मस्य यावद्दिनमस्तु लक्ष्मी ।
 दिनावसाने तु भवेद्भूतश्री रौद्र सभासनिधिमुद्रितास्य ॥ २९ ॥
 उचासनस्थोऽपि सता न किञ्चिन्नीच स चित्तेषु चमत्करोति ।
 स्वर्णाद्रिशृङ्गाग्रमधिष्ठितोऽपि काको बराक खलु काक एव ॥ ३० ॥
 वृत्तिर्महेद्वीपवतीव साधो खलस्य वैवैस्वतप्तोदरीव ।
 तयो प्रयागे कृतमजनो न प्रन्यवन्मुलभता विशुद्धिम् ॥ ३१ ॥
 अथास्ति जम्बूपपद पृथिव्या द्वीपप्रभान्यवृतनाकिलोक ।
 यो वृद्धया मध्यगतोऽपि लब्ध्या द्वीपान्तराणामुपरीव तस्यै ॥ ३२ ॥
 क्षेत्रच्छदै पूर्वविदेहमुख्यैरथ स्थितस्कारफणीन्द्रदण्ड ।
 चकास्ति स्वमानलकर्णिको य सद्य श्रिय पद्म इवाब्धिमध्ये ॥ ३३ ॥
 द्वीपेषु य कोऽपि करोति गर्वं मयि स्थितेऽप्यस्तु स मे पुरस्तात् ।
 इतीव येन ग्रहकङ्कणाङ्को हस्तो व्युदस्तस्त्रिवशाद्रिदम्मात् ॥ ३४ ॥
 पश्यन्तु ससारतमस्यपारे सन्तश्चतुर्वर्गफलानि सर्व ।
 इतीव यो द्विद्विदिवौकरेन्दुव्याजेन धत्ते चतुर प्रदीपान् ॥ ३५ ॥
 अवाप्य सर्पाधिपमौलिमैत्रीं छत्रद्युतिं तन्वति यत्र वृत्ते ।
 धत्ते समुत्तेजितशातकुम्भकुम्भप्रभा काचन काञ्चनाद्रि ॥ ३६ ॥
 सम्यक्त्वपाथेयमवाप्यते चेदजुस्तस्मादपवर्गमार्ग ।
 इतीव लोके निगद्युदस्तशेलेन्द्रहस्ताहुलिसञ्ज्ञया य ॥ ३७ ॥
 पातु बहिर्भारतमङ्गमुत्तलक्ष्मीलसत्तुङ्गमपद्मपीत ।
 यदन्तरद्विध महीमहीनामभ्युत्थितो नाव इवास्ति मेरु ॥ ३८ ॥
 चकास्ति पर्यन्तपतत्पतगे यन्नाम्बर दीप इवोपरिष्ठात् ।
 कयापि शृङ्गाग्रपनाजनाना जिघृक्षया पात्रमिव प्रदत्तम् ॥ ३९ ॥
 धावापृथिव्यो पृथुरन्तरे य कृतस्थिति स्थूलरथाङ्गकान्त्यो ।
 युगानुकारिभुवमण्डलश्रीरूढो रथस्याक्ष इवावमाति ॥ ४० ॥

१ चन्द्रस्य च २ मरुता देवानां द्वीपवती नदी (गन्दा) ३ यमुना ४ गङ्गाय
 मुतासगमरूपे क्षीरविशेषे ५ जैनमते सूर्यचन्द्रौ नक्षत्राणि च द्विगुणानि सन्ति 'द्वा
 द्वा रथीन्दु भगणा च तद्देवकाचरो ताउदय भवेताम् । चदनुवमेवमन्मराया प्रवी
 म्यतस्वा प्रवि युक्तियुक्तम् ॥' इति सिद्धातशिरोमणौ गोलाध्याये श्रीभास्कराचार्य

तदक्षिण भारतमस्ति तस्य क्षेत्र जिनेन्द्रागमवारिसेकात् ।
 स्वर्गादिसप्तफलशालि यत्र निष्पद्यते पुण्यविशेषसस्यम् ॥ ४१ ॥
 यत्सिन्धुगङ्गान्तरवर्तिनोच्चै शैलेन भिन्न विजयार्धनाम्ना ।
 भारेण लक्ष्म्या इव दुर्वहेन बभूव षट्खण्डमखण्डशोभम् ॥ ४२ ॥
 तत्रार्यखण्ड त्रिदिवात्कथचिद्भुत निरालम्बतयेव खण्डम् ।
 ललामवन्मण्डयति स्वकान्त्या देशो महानुत्तरकोशलाख्य ॥ ४३ ॥
 अनेकपद्माप्सरस समन्ताद्यस्मिन्सर्वसस्यात्तदहिरण्यगर्भा ।
 अनन्तपीतौम्बरधामरम्या ग्रामा जयन्ति त्रिदिवप्रदेशान् ॥ ४४ ॥-
 यन्त्रप्रणालीचपकैरजसमापीय पुण्ड्रेक्षुरसासवौषम् ।
 मन्दानिलान्दोलितशालिपूर्णा विचूर्णते यत्र मदादिवोरी ॥ ४५ ॥
 विस्तार्य नाग रभसाक्षिशि द्यौ पुन पुनर्यद्विषसे प्रमार्ष्टि ।
 उत्पुण्डरीकै किल यत्सरोभि स्व लब्धसाम्य तदमन्यमाना ॥ ४६ ॥
 उत्पालिकाभृस्तिमितैस्तडागचक्षु सहसैरिव विम्बयेन ।
 यद्वैभव भूरपि वीक्ष्य धत्ते रोमाश्चमुद्यत्कलमच्छलेन ॥ ४७ ॥
 जनै प्रतिग्रामसमीपमुच्चै कृता वृषार्द्धैर्वरधान्यकूटा ।
 यत्रोदयास्ताचलमभ्यगम्य विश्रामश्चैला इव भान्ति भानो ॥ ४८ ॥
 नीरान्तराक्षप्रतिभावतारास्तरङ्गिणीना तरवस्तटेपु ।
 विभान्ति यत्रोर्ध्वगतार्कतापात्कृतप्रयत्ना इव मज्जनाय ॥ ४९ ॥
 सस्यस्थलीपालकबालिकानामुल्लोलगीतश्रुतिनिधलाङ्गम् ।
 यत्रैणमूथ पथि पान्थसार्था सहोप्यलीलामयमामनन्ति ॥ ५० ॥
 आस्कन्धमृज्जी तदनल्पपत्रमसूनशाखावल्या दुमाली ।
 मयूरपद्मप्रयितातपत्रश्रीर्यस्य देशाधिपतित्वमाह ॥ ५१ ॥

१ अनेकानि पद्मशुक्रानि जलतडागानि येषु स्वर्गे च पद्मा लक्ष्मी, अप्सरसो
 रम्भाद्या २ असंख्यात हिरण्य सुवर्ण गर्भे येषाम् हिरण्यगर्भश्च ब्रह्मा ३ पीतम
 म्बरं यैस्तादृशीर्धामनी रम्या ४ अखण्डवैरभ्रकपप्रासादं शोभमाना इत्यर्थं स्वर्गचपीता
 म्बरस्य विशेषधर्मः ५ तडागस्य समन्ताज्जलबन्धनार्थं निर्मितो मृत्कूटः ६ श्वो
 धर्मसंशुक्रा पुरुषा मार्गमध्ये पाथविग्रमार्थं स्थलानि कुर्वन्ति

यत्रालिमाला खलपद्मजाना सौरभ्यलोमादभितो भ्रमन्ती ।
 विभाति लोलाघ्रगलोचनाना बन्धाय सिद्धायसशृङ्खलेव ॥ ५२ ॥
 य तादृश देशमपास्य रम्य यत्सारमब्जि सरित समीपु ।
 बभूव तेनैव जडापायाना तासा प्रसिद्ध किल निम्नगात्वम् ॥ ५३ ॥
 भूकण्ठलोठचवपुण्डरीकसम्पन्धुरा गोधाघोरणी या ।
 सा यस्य दिव्यण्डलमण्डनाय विस्तारिणी कीर्तिरिवावभाति ॥ ५४ ॥
 कल्पद्रुमान्कल्पितदानशीलाजेतु किलोचालपतत्रिनादै ।
 आह्वय दूराद्वितरन्ति वृक्षा फलान्यचित्त्यानि जनाय यत्र ॥ ५५ ॥
 तत्रास्ति तद्रत्नपुर पुर यद्भारस्वलीतोरणवेदिमय्यम् ।
 जलनरोत्पर्कतुरगपङ्क्ति कदाचिदिन्दीवरमालिकेय ॥ ५६ ॥
 मुक्तामया एव जना समस्तास्तास्ता त्रियो या नैवपुष्परागा ।
 वैष्ण्व द्विपा मूर्ध्नि नृपोऽपि यस्य चितन्वते नाम विनिश्चितार्थम् ॥ ५७ ॥
 भोगीन्द्रवेश्मेदमिति प्रसिद्धा यद्वप्रवेप किल पाति शेष ।
 तथाहि दीर्घान्तिकदीर्घिकास्य निर्मुक्तनिर्मोकनिमा विभाति ॥ ५८ ॥
 समेत्य वसिन्मणिनद्धभूमौ पौराक्तनाना प्रतिविम्बदम्भात् ।
 मये न रूपामृतलोलुपाक्ष्य पातालन्या सविध त्यजन्ति ॥ ५९ ॥
 प्रासादशृङ्गेषु निजप्रियात्या हेमाण्डकप्रान्तमुपेत्य रात्रौ ।
 कुर्वन्ति यत्रापरहेमकुम्भभ्रम शुभङ्गाजलचक्रवाका ॥ ६० ॥
 शुभा यदभलिहमन्दिराणा लम्बा ध्वनामेषु न ता पताका ।
 किं तु त्वचो घट्टनत सिताशोर्नो चेतिकमन्तर्घणकालिकास्य ॥ ६१ ॥
 कृताप्यधो भोगिपुरी कुतोऽभूर्देहीनभूपेत्यतिकोपक्रमम् ।
 यजेतुमेतामिव सौतिकाम्भश्लयालुलात्क्रामति नागलोकम् ॥ ६२ ॥
 सनान्तनिम्ब सबदिन्दुकान्ते नृपालये प्राहरिकै परीते ।
 हताननश्री सुदृशा चकास्ति काराधृतो यत्र रुदन्निवेन्दु ॥ ६३ ॥

१ नीरोगा, मौक्तिकप्रज्जुराद्य २ पुष्परागो मणिभेद, (स्त्रीपक्षे तु) वपुषि
 शरीरेऽरागा रागरहिता न ३ वज्रमशनि हीरकश्च ४ ब्रह्मभूषणयुक्ता, (पद्मे)
 अहोनामिन सर्पराज ५ परिष्ठा

विभाति रात्रौ मणिकुट्टिभोर्वी सजातताराप्रतिमावतारा ।
 दिदृक्षया यत्र विचित्रभूतेरुचानिताक्षीव कुतूहलेन ॥ ६४ ॥
 दृङ्गिर्निमेषा घुसदा पतन्ती दोषाय मा मूदिति यस्य रात्र्या ।
 उत्तार्यते मूर्ध्नि जितामरस्य नीराजनापात्रमिवेन्दुबिम्बम् ॥ ६५ ॥
 दन्दक्षमानागुरुधूमवर्तिप्रगर्तिते व्योम्नि घनान्धकारे ।
 सौधेषु यत्रोर्ध्वनिविष्टहेमकुम्भप्रभा भाति तडिलतेव ॥ ६६ ॥
 यत्रोच्चकेशैत्यनिकेतनाना कटस्थलीकृत्रिमकेशरिम्भ ।
 रात्रिविव भीत इगान्तरिक्षे भ्राम्यत्युपात्तैरुमृगो मृगाङ्ग ॥ ६७ ॥
 यत्रोच्चहर्म्येषु पतत्सपद्मव्योमापगापूरसहस्रशङ्काम् ।
 वितन्वते काञ्चनकुम्भशोभासभाव्यमाना सितवैजयन्त्य ॥ ६८ ॥
 यत्राश्मगर्भोज्ज्वलवेश्मभित्तिप्रभाभिराक्रान्तनभस्तलाभि ।
 दिवापि वापीपुलिने बराक्री रात्रिभ्रमात्ताम्यति चक्रवाक्री ॥ ६९ ॥
 मन्चलत्केतुकराङ्गुलीभि सतर्जितानीव सिषेबिरे यन् ।
 अतुच्छशाखानगरच्छलेन चतुर्दिगन्ताधिपपत्तनानि ॥ ७० ॥
 रत्नाण्डकै शुभ्रसहस्रकूटान्याभान्ति यस्मिजिनमन्दिराणि ।
 तद्गुह्यमुर्वीतलनिर्गताहिमर्त्रा कृतानीव वपूषि हर्षात् ॥ ७१ ॥
 उदेति पातालतलालुधाया सिरासहस्र सरसीषु यत्र ।
 मन्ये ततस्तासु रसाधिकत्व मुञ्चत्युपान्त न च भोगिवर्ग ॥ ७२ ॥
 मन्धाचलामूलविलोडितान्तर्लब्धैरुसत्कौस्तुभदृष्टसार ।
 रत्नाकर स्याज्जलधि कुतस्तत्सेवेत नैतत्परिस्वामिपाचेत् ॥ ७३ ॥
 इतीव भा स्तम्भितकौस्तुभाना स्तूपाविरूप्य ज्वलता मणीनाम् ।
 आक्रीडनैलानिव यत्र लक्ष्म्या प्रत्येति दूरापणिकोऽपि लोक ॥ ७४ ॥ (युग्मम्)
 पदे पदे यत्र परार्धनिष्ठा रसस्वार्ति कामपि नाटयन्त्य ।
 वाच कवीनामिव कस्य नोच्चैश्चेतोमुद कन्दलयन्ति वेश्या ॥ ७५ ॥

सगीतकारम्बरसंयुता 'कैन्दासभासो वनभीतिपेदा' ।
 वृन्दानि यत्र धनरन्मुद्राभाभानुशुभाणि विडम्बयन्ति ॥ ७६ ॥
 रणगणतत्त्विकिणिवारणेण समाप्य यत्राचरगार्गमिषम् ।
 मग्धन्तेऽतःतालवृन्दैर्दम्प्यावली मीजयतीव मिषम् ॥ ७७ ॥
 हारावलीनिर्झरदारि नुह्यमवाप्य फान्तात्तननेरुदुर्गम् ।
 यत्र त्रिनेत्रादपि निर्घिशङ्क दृष्टे सरो मूयमदुर्गोऽभूत् ॥ ७८ ॥
 केशेषु भङ्गस्तरलत्वमक्षो सरागता केयकमोहयोध ।
 सुतसा सदास्य मुष्टसा १ यत्र दोषारच्छामगवैमि किञ्चिन् ॥ ७९ ॥
 राशौ सम पीतसितेतराङ्गवेदमाभ्रभाजामगितांशुपानाम् ।
 स्तीणा सुरोर्यत्र नरोद्दितेन्दुमालातुलेव क्रियते नम धी ॥ ८० ॥
 महाजिनो नोर्ध्वधुरा रथे प्रारारमारोदुममु क्षमन्ते ।
 इतीय मलद्वयितु दिनेश श्रयत्यनाचीमथ चाप्सुदीचीम् ॥ ८१ ॥
 नीलाश्मलीलायलमीषु जालव्यालन्वमानैर्निशि चन्द्रपादै ।
 प्रनारिता यत्र न मुग्धवध्नो हारावचूलेऽपि विश्रसन्ति ॥ ८२ ॥
 उपर्युपासुद्वधूमुखेन्दुनदीक्ष्य मन्दाक्षमुपैति नूनम् ।
 यत्रोच्चसौधोद्यमगुलिकाभ्यो नग्रीमवनिन्दुरत प्रयाति ॥ ८३ ॥
 प्रात्येद्रेलेन्दुविशालशालध्रोर्णीसमालम्बितवारिपादम् ।
 विराजते निर्जरराजधानीमुद्गीय यजेतुमिवावपनम् ॥ ८४ ॥

अगुररिति सुगन्धिद्रव्यभेदे प्रसिद्धि

सततमविभवोऽपि प्रेक्ष्यते मेघ एव ।

फलसमयविरुद्धा यत्र वृक्षापास्य

कचिदपि न कदाचित्केनचित्केऽपि दृष्टा ॥ ८५ ॥

अन्त स्थितप्रथितराजविराजमानो

य प्रातभ्रूलयिता पृथुसालवन्य ।

१ लोकप्रयजित्वर २ धोणी मध्यमाग ३ अविभवो विभवरहित, (प. ३)
 अविभगस्तदुत्पन्न ४ वृक्षपक्षे विभि पक्षिमी रुद्रा

प्रत्यर्धिनाशपिशुन परिपूर्णमूर्ते-

रिन्दोरुदारपरिवेष इवावभाति ॥ ८६ ॥

इति महारविध्रीहरिचन्द्रविरचिते धर्मशर्माभ्युदये महाकाव्ये प्रथमः सर्गः ।

द्वितीयः सर्गः ।

अभूदथेक्ष्याकुविशालवशभू स तत्र मुक्तामयविग्रह पुरे ।

नृपो महासेन इति स्वमेव यः पुरं द्विपन्मूर्धमदोऽप्यभूपयत् ॥ १ ॥

गतेऽपि हरगोचरमत्र शत्रवः स्त्रियोऽपि कदर्पमपत्रपा दधुः ।

किमद्भुतं तद्वतपञ्चसायके यदद्रवन्सर्गैरसगता क्षणात् ॥ २ ॥

न केवलं दिग्विजये चलच्चमभरन्नमङ्गूलयेऽस्य जङ्गमे ।

श्रिताहितनाणकलङ्कशक्तिरिव स्थिरैरप्युदकमपि मूर्धरैः ॥ ३ ॥

तदङ्गरूपामृतमक्षिमाजनैर्यदृच्छयैस्तेचनकं पपुः स्त्रियः ।

प्रभातुमन्तस्तदपारयन्मनाभ्युदश्रुदम्भान्निरगादिवाङ्मत ॥ ४ ॥

कुलेऽपि किं तात तवेदृशी स्थितिर्यदात्मजा श्रीर्न सभास्वपि त्यजेत् ।

तदङ्गलीलामिति कीर्तिरीर्ष्यया ययावुपालब्धुमिवास्व वारिधिम् ॥ ५ ॥

तदा तदुत्तुङ्गतुरगमक्रममहारमज्जन्मणिशङ्कुसहताम् ।

न भूरिबाधाविधुरोऽप्यपोहितुः प्रगल्भतेऽद्यापि महीमहीश्वरः ॥ ६ ॥

विभान्त्यमी शत्रुनिमज्जनोत्थितास्तदादि तस्पासिजलस्य बिन्दवः ।

न तारका व्योम्नि कुतोऽन्यथा भवेज्ज्ञयः कुलीरो मकरश्च तास्यपि ॥ ७ ॥

वितीर्णमसम्भयमनेन सयुगे पुनः कुतो लब्धमितीव कौतुकात् ।

स कस्य पृष्ठं न नतारिभूभुजः करामसस्पर्शमिषाद्वचलोकयत् ॥ ८ ॥

न मन्त्रिणस्तन्त्रजुषोऽपि रक्षितुः क्षमाः स्वमेतद्भुजगादसे क्वचित् ।

इतीव भीता शिरसि द्विषो दधुस्तदङ्घ्रिचक्ष्णस्तरलमण्डलम् ॥ ९ ॥

१ शत्रवः कदर्पमभिमानम् २ तत्र नाहन पातीति पत्रपा, न पत्रपा अपत्रपा
वाहनरहिता इत्यर्थः, स्त्रियद्यापगतत्रपा सत्यः कदर्पं क्षमं दधुः ३ सहरसं गता,
सगर-सगता ४ 'तदसंचनकं दृष्टेर्नोत्स्यन्तो यस्य दर्शनात्' ५ भुजः प्रासारः, (पक्षे)
सर्पात्

अतुच्छमच्छाद्यमहो महम्बि॥ पयोदेकाले तदसौ समुपते ।
 नवाम्बुपाराविनिपातजर्जरैर्न राजहसैर्न पलायित जवात् ॥ १० ॥
 समुल्लसत्तरङ्गलतापहस्तिवह्म धरित्री समवाप्य तद्भुजम् ।
 विषामिगर्भे श्वसितैरिवातुला मुमोच मैत्रीं फणिचक्रवर्तिन ॥ ११ ॥
 नियोज्य कर्णोत्पलवज्जयश्रिया रूपाणमस्योपगमे समिद्रुहे ।
 प्रतापदीपा शमिता विरोधिनामहो सलज्जा नवसगमे स्त्रिय ॥ १२ ॥
 असक्तमाकारनिरीक्षणादपि क्षणादभीष्टार्थकृतार्थितार्थिन ।
 उतश्रिदातिभ्यमियाय कर्णयोर्न तस्य देहीति दुरक्षरद्वयम् ॥ १३ ॥
 उपासनायास्य बलाभियोगत प्रकम्पमाना कुलपर्वता इव ।
 समाययुर्द्वारि मदाम्बुनिर्झरा क्षितीश्वरोपायनमसदन्तिन ॥ १४ ॥
 निपीतर्मातङ्गपटाग्रशोणिता हठावगूढा सुरतार्थिभिर्मदैः ।
 किल प्रतापानलमासदत्सैमित्समृद्धमस्यासिलतात्मशुद्धये ॥ १५ ॥
 तत श्रुताम्भोनिधिपारद्वयनो विशङ्कमानेव पराभर तदा ।
 विशेषपाठाय विधृत्य पुस्तकं करान्न मुञ्चत्यधुनापि भारती ॥ १६ ॥
 वभुस्तदस्त्राहतदन्तमण्डलात्समुच्छलन्तो हुतमुखणा क्षणम् ।
 सरक्तवान्ता वरवैरिवारणव्रजस्य जीवा इव सगराजिरे ॥ १७ ॥
 श्रुतं च शीलं च बलं च यत्रयं स सर्वदौदार्यगुणेन सदधत् ।
 चतुष्पन्नापूरयति स दिग्जयप्रवृत्तकीर्ते प्रथमं सुमङ्गलम् ॥ १८ ॥
 तदीयनिस्त्रिशलसद्विधुतुदे बलाद्रिलेत्युद्यतराजमण्डलम् ।
 निमज्ज्य धारासलिले स्वमुच्चकैर्ददुर्द्विजेभ्यः प्रविभज्य विट्पिष ॥ १९ ॥
 उदर्कवक्रा वनितासमावतो विभाव्य विसम्पमधारयन्निव ।
 व्यशिश्रणद्वैरिकुलाङ्गलाहता स्वसमतेभ्यो बहिरेव स श्रियम् ॥ २० ॥
 विदारितारिद्रिपगण्डमण्डलीसमुल्ललोलशिलीमुखच्छलात् ।
 कचेपु राङ्गं क्रमर्किकरीमिव क्रुधा चकर्पास्य जयश्रिय रणे ॥ २१ ॥

१ मातङ्गपटा इस्त्रिचमूढ, (पक्षे) मातङ्गपटवण्डालकुम्भ २ देवत्वार्थिभि,
 (पक्षे) निधुवनार्थिभि ३ समिति शुद्धे समृद्धम् (पक्षे) समिद्रि काष्ठे ४ वृषस
 मूढम् च इतिभ्य च ५ आत्मानम् घनं च ६ पक्षिभ्य, ब्राह्मणेभ्यश्च

जगन्नयोत्तसितभासि तद्यश समग्रपीयूषमयूगमण्डले ।

त्रिजृम्भमाण रिपुराजदुर्यशो बभार तुच्छेतरलाञ्छनच्छविम् ॥ २२ ॥

वमन्नमन्द रिपुवर्मयोगत स्फुलिङ्गजाल तदसिस्तदा बभौ ।

चपत्त्रिजामृजलमिक्तसगरक्षितौ प्रतापद्रुमबीजसततिम् ॥ २३ ॥

अवाप्तवान्छान्म्यधिकार्थसपदोनतेषु सक्रान्त इवानुजीविषु ।

मदम्य लेशोऽपि न तस्य कुत्रचिन्नाहामुत्वेऽपि जनेरदृश्यत ॥ २४ ॥

द्विपत्सु कैलो धैवल क्षमामरे गुणेषु रक्तो हरित प्रतापवान् ।

जनेक्षणै पीतै इति द्विपा व्यधादनेकवर्णोऽपि विवर्णतामसौ ॥ २५ ॥

प्रतापवह्नौ किल दीपिते ककुप्फरीन्द्रमम्बाकरफल्कृतानिलै ।

स काचनाभा कैटक जगत्पुटे दधानमानर्तयति स विद्विषाम् ॥ २६ ॥

अयापुरेके रिपव पयोनिधे परे तु वेला बलिनोऽस्य भूभुज ।

ततोऽस्य मन्ये न कुतोऽप्यपूर्यत प्रचण्डदोर्विक्रमकेलिकोतुकम् ॥ २७ ॥

भयातुराणमयीमनारत महाप्रतिज्ञामधिरूढवानि न ।

न भूरिशदाविधुरे रिपावपि क्वचित्तदीयासिरचेष्टताहितम् ॥ २८ ॥

स कोऽपि चेदेकतमेन चेतसा क्षमेत मचिन्तयितु फणीश्वर ।

तदा तदीयान्तरसनासह्यमृद्गुणानिदानीमपि किं न वर्णयेत् ॥ २९ ॥

निशासु नून मलिनाम्बरस्थिति प्रगल्भक्रान्तासुरते द्विजक्षति ।

यदि क्लिप्तः सर्वविनाशसस्तव प्रमाणशास्त्रे परमोहसभव ॥ ३० ॥

धनुर्धराणा करवालशून्यता हिरण्यरेतस्यविनीतता स्थिता ।

अभूज्जगद्धिभ्रति तत्र केवल गुणच्युतिर्मार्गेण एव निश्चलम् ॥ ३१ ॥ (युग्मम्)

निरञ्जनानामरीचिमालिन जिनेन्द्रचन्द्र दधत प्रमोदत ।

न तस्य चेतस्यखिलक्षमापतेस्तमोऽवकाश क्षणमप्यलक्ष्यत ॥ ३२ ॥

१ कृष्णवर्णः, यमक्ष २ शुक्रः, वृषभः ३ हरिद्वर्णः, इन्द्राद्य ४ पीतवर्णः,
सादरमनलोचितः ५ वर्णैरहितत्वम्, नीलत्व च ६ काचन अविवचनीया शो
भाम्, सुवर्णकारित च ७ सैन्यम्, कङ्कण च ८ व्याकरणप्रतिद्वय प्रत्ययविशे
षस्य ९ परम ऊहः पर मोह १० हिरण्यरेता अग्नि स एव अविना तद्वाहनभूतेन
मेवेण नीयते नाय कचनाविनीत शीलरहित

महानदीनोऽप्यजडाशयो जगत्त्रेणष्टसिद्धि परमेश्वरोऽपि सन् ।
 बभूव राजापि निकारकारण विधावरीणामयमद्भुतोदय ॥ ३९ ॥
 तरङ्गिताम्भोधिदुकूलशालिनीमरसर्वपूर्वापरपर्वतस्तनीम् ।
 वरोरुदेशे स निधाय कोमल कर बुभोजैकवधूमिव क्षितिम् ॥ ३४ ॥
 अथास्त पत्नी निरिलावनीपतेर्नभूव नाम्ना चरितैश्च सुव्रता ।
 स्थितेऽवरोधे प्रचुरेऽपि या प्रभोरभूत्सुधाशोरिव रोहिणी प्रिया ॥ ३५ ॥
 सुधामुधारश्मिमृणालमालतीसरोजसारैरिव वेधसा कृतम् ।
 शनै शनैर्भाग्यमतीत्य सा दधौ सुमध्यमा मध्यममध्यम वय ॥ ३६ ॥
 सरेण तस्या किल चारुतारस जना पिवन्त शरजर्जरीकृता ।
 स पीतमात्रोऽपि तुतोऽन्यथागलत्तदङ्गत स्वेदजलच्छलाद्बहि ॥ ३७ ॥
 इत प्रभृत्यम्ब न ते सुखाम्बुजश्रिय हरिष्येऽहमितीव चन्द्रमा ।
 प्रतीतयेऽस्या सङ्कुडुम्बको नखच्छलेन साध्व्याश्चरणाम्रमस्पृशत् ॥ ३८ ॥
 प्रयाणलीलाजितराजहसक विशुद्धपार्थिण विजिगीषुवत्स्थितम् ।
 तदङ्गिमालोक्य न कोपदण्डभाग्मियेव पद्म जलदुर्गमत्यजत् ॥ ३९ ॥
 सुवृत्तमप्याप्तजडोरुसगम तदीयजङ्घायुगल विलोमैताम् ।
 तथा दधावप्यनुयायिन जन चकार पञ्चेपुकदर्वित यथा ॥ ४० ॥
 उदञ्चदुच्चै स्तनवप्रशालिनस्तदङ्गकदर्पविलासवेश्मन ।
 वरोरुयुग्म नवतप्तकाञ्चनप्रपञ्चितस्तम्भनिभ व्यराजत ॥ ४१ ॥
 जड गुरूट्य नितम्बमण्डल सरेण तस्या किल शिक्षित कियत् ।
 तथाप्यहो पश्यत सर्वतोऽमुना बुधाधिपानामपि खण्डितो मद ॥ ४२ ॥
 गभीरनाभिहृदमज्जदुर्दुरसरप्रभिन्नद्विपगण्डमण्डलात् ।
 समुच्चलन्तीव मधुव्रतावलिर्वभौ तदीयोदररोममञ्जरी ॥ ४३ ॥
 सुहृत्तमावेकत उन्नतो स्तनौ गुरर्नितम्बोऽप्ययमन्यत स्थित ।
 कथ भजे कान्तिमितीव चिन्तया ततान तन्मध्यमतीव तानवम् ॥ ४४ ॥

१ महान्-अदीन, महानदी-इन २ अष्टसिद्धिरहित, (पद्मे) न नष्टा सिद्धिर्यस्य
 स ३ च-त्रोऽपि ४ रात्रीणाम् (पद्मे) अरीणां शत्रूणां विभी खामिनि ५ लोमर
 हितत्वम् वैपरीत्य च

सती च सौन्दर्यवती च पुनरपसूत्र साक्षादियमेव भूत्रये ।
 इतीव रेखात्रयमक्षतस्यो विभिन्नकारात्र चलित्रयच्छलात् ॥ ४९ ॥
 गुरोर्नितम्बादिह कामिक गत ॥ नामितीर्थं प्रमथेशनिर्जित ।
 समुल्लसल्लोमलतारुच्छवि सरस्विदण्ड त्रिवलिच्छलादधी ॥ ४६ ॥
 कृतौ न चेत्तेन विरञ्चिना मुधानिधानकुम्भौ सुदृश पयोधरौ ।
 तन्मङ्गलमोऽपि तदा निगद्यता सर परामु कथमाशु जीवित ॥ ४७ ॥
 मुखवन्तीकनकारविन्दिनीमृणालदण्डाविव कोमलौ मुजौ ।
 करौ तदग्रे शुचिकङ्कणाङ्कितौ व्यराजतामञ्जनिभौ च सुभ्रुव ॥ ४८ ॥
 मपाञ्चजन्य कररक्मकङ्कणप्रभोत्पण स्याद्यदि कैटभद्विप ।
 स्फुरन्निरेख किल कण्ठक्रन्दल तदोपमीयेत न वा नतभ्रुव ॥ ४९ ॥
 कपोलहेतौ खलु लोलचक्षुषो विधिर्व्यधात्पूर्णमुधाकर द्विधा ।
 विलोक्यतामस्य तथाहि लाञ्छनच्छलेन पश्चात्कृतसीवनप्रणाम् ॥ ५० ॥
 प्रवालविम्बीफलविद्रुमादय समा बभ्रुव प्रभयैव केवलम् ।
 रसेन तस्यास्तबधरम्य निश्चित जगाम पीयूषरसोऽपि शिष्यताम् ॥ ५१ ॥
 अनादरेणापि मुधासहोदरीमुदीरयन्त्यामविकारिणीं गिरम् ।
 द्वियेव फाट्त्वमियाय चलकी पिक्वी च कृष्णत्वमधारमचराम् ॥ ५२ ॥
 ललाटेस्त्राशफलेन्दुनिर्गलत्सुधोरुधारेव घनत्वमागता ।
 तदीयनासा द्विजरत्नसहतेस्तुलेव कान्त्या जगदप्यतोलयत् ॥ ५३ ॥
 जितासदुक्षसमहोत्पलैर्युगा क याथ इत्यध्वनिरोधिनीरिव ।
 उपात्तकोपे इव कर्णयो सदा तदीक्षणे जग्मतुरन्तशोणताम् ॥ ५४ ॥
 इमामनालोचनगोचरा विधिर्विधाय सृष्टे कलशार्पणोत्सुक ।
 लिलेख वक्त्रे तिठकाङ्गमध्ययोर्भ्रुवोर्मिपादोमिति मङ्गलाक्षरम् ॥ ५५ ॥
 उदीरिते श्रीरतिकीर्तिकान्तिभि श्रयाम एतामिति मौनवान्विधि ।
 लिलेख तस्या तिलकाङ्गमध्ययोर्भ्रुवोर्मिपादोमिति सगतोत्तरम् ॥ ५६ ॥
 कपोललावण्यमयाम्बुपल्वले पतत्सतृष्णाखिलनेत्रपत्रिणाम् ।
 ग्रहाय पाशाविव वेधसा कृतौ तदीयकूर्णौ पृथुलसचुम्बिनौ ॥ ५७ ॥

तारेण कान्तागुरपयतिवहन्तामेतामिषनो न्नमुव ।
 अशेषामारविणेपतेर्गुणैर्जगन्त्रये पन्नमिवावन्म्यितम् ॥ ५८ ॥
 अनिन्द्यतत्तुतिपेनिजापरप्रवाल्नालिन्दुरुजोचनोत्पले ।
 तदाम्यनावण्यमुधोदधौ पभुन्तरङ्गमद्वा इव गहुरालका ॥ ५९ ॥
 तदापेनेरोरभिरोहता गुला मृगाङ्ग चित्तेऽपि न लज्जित त्रया ।
 यतोऽस्ति करतल पयोधरोन्नतौ स मूढ यत्रान्यथिक्थारराजत ॥ ६० ॥
 समग्रमौन्दर्यविभिद्विषो विधेर्गुणाक्षग्न्यापयशादमावभूत ।
 तदास्य जाते निपुणत्तमीदृशीमनयरूपां सुरने यदापराम् ॥ ६१ ॥
 सरस्वतीपार्थमनिन्धत्स्वणा गुणान्विता चापन्तेव धन्यिनम् ।
 विभेय भात्तन्तमतीव निर्मला तमेकभूपात्मन्चकार सा ॥ ६२ ॥
 अथैकदान्त पुरमारगुन्दरीशिर सप्त तामयलोक्य तन्वति ।
 इति स्थिरोष्ठानितनेत्रमार्थनामचिन्त्यचिन्तामणिरम्यचिन्तयत् ॥ ६३ ॥
 चत्वार यो नेत्रचक्रोरचन्द्रिकाभिमामनिन्ध्या विधिरन्ध एव स ।
 कुतोऽन्यथा वेदेत्यान्वितात्ततोऽप्यभूदमन्दद्युति रूपमीदृशम् ॥ ६४ ॥
 द्वेभोत्पलात्सौरभमिक्षुकाण्डत फल मनोज्ञा मृगनाभित प्रभाम् ।
 विधातुमस्या इव सुन्दर वपु कुतो न सार गुणमाददे निधि ॥ ६५ ॥
 वपुर्वयोयेपविषेकयाग्निताविलासवशप्रतवैभवादिकम् ।
 समस्तमप्यत्र चकास्ति तादृश न यादृश व्यस्तमपीक्ष्यते कचित् ॥ ६६ ॥
 न नाकनारी न च नागकन्मका न च मिया काचन चक्रवर्तिन ।
 अभ्रद्रविष्यत्यथयान्ति साध्यमा यदङ्गकान्त्योपमिमीमहे वयम् ॥ ६७ ॥
 असारससारमरुन्धलीभ्रमश्चार्चहनेत्रपतत्रिणा मुदे ।
 मृगीदृश सिक्त इवामृतप्लवैरहो प्रवृद्धो नवयौवनद्रुम ॥ ६८ ॥
 फल तथाप्यत्र यथर्तुगामिन सुताह्वय रोपलभामहे वयम् ।
 जनन्यसकाचनिभारस्त्रिजवज्जिरन्तर तेन मनो दुनोति न ॥ ६९ ॥
 सहस्रधा सत्यपि गोत्रजे जने सुत विना कस्य मन प्रसीदति ।
 अपीड्वताराग्रहगर्भिन भवेद्वते विधोर्ध्यामलमेव दिष्णुस्वम् ॥ ७० ॥

१ सरस्वती, पीठा च २ कणिकारपुष्पात्, ३ इयामन्म्

न चन्दनेन्दीवरहारयष्टयो न चन्द्रोर्चीपि न चामृतच्छटा ।
 सुताङ्गसस्पर्शसुसस्स निस्तुला कलामयन्ते खलु षोडशीपि ॥ ७१ ॥
 असायनालोक्य कुलाङ्कुर मम स्वभोगयोग्याश्रयभङ्गशङ्किनी ।
 विशोपयत्युच्छ्रसितैरसशय मदन्वयग्री करकेलिपङ्कजम् ॥ ७२ ॥
 नमो दिनेशेन नयेन विक्रमो धन मृगेन्द्रेण निशीथमिन्दुना ।
 प्रतापलक्ष्मीबलकान्तिशालिना विना न पुत्रेण च भाति न कुलम् ॥ ७३ ॥
 व यापि तत्किं नु करोमि तुष्कर सुरेश्वर वा कमुपैमि कामदम् ।
 इतीष्टचिन्ताचयचक्रचालित कचिन जेतोऽस्य बभूव निश्चलम् ॥ ७४ ॥
 इत्थ चिन्तयतोऽथ तस्य नृपते स्फारीभवच्छुषो
 निर्घातस्त्रिमितारविन्दसरसीसौन्दर्यमुद्रामुप ।
 कोऽप्युद्यत्पुलकाङ्कुर प्रमदजे सिक्तश्च नेत्राम्बुभि
 र्बीजावाप इवाप वाञ्छिततरोरुद्यानपाल स तम् ॥ ७५ ॥
 अथ स दण्डधरेण निवेदितो विनयत प्रणिपत्य सभापतिम् ।
 दुरितसविदनध्ययन सुधीरिति जगाद सुधाश्रयिताक्षरम् ॥ ७६ ॥
 राकाकामुकवह्निगम्बरपथालकारभूतोऽधुना
 बाक्षोद्यानमवातरद्गहपथात्कश्चिन्मुनिश्चारण ।
 यत्पादप्रणयोत्सवात्किमपर पुष्पाङ्कुरच्छयना
 वृक्षैरप्यनपेक्षितात्मसमयै क्षमापाल रोमाञ्चितम् ॥ ७७ ॥
 क्रीडाशैलप्रस्रवणासनस्थस्तत्त्वाभ्यासै स प्रचेता इतीदम् ।
 नामाख्यात पार्श्ववार्तिनतीन्द्रै कुर्वन्नास्ते तत्र ससूत्रितार्थम् ॥ ७८ ॥
 इत्याकसिकविसाया कलयतस्तस्मात्प्रमच्छेदिनीं
 ज्योत्स्नावद्यतियामिनीअविषया वार्तामवात्तोत्सवाम् ।
 दृग्म्यामिन्दुमणीयित करयुगेणाम्मोजलीलायित
 पारय्यारजलाधित च परमानन्देन राजनदा ॥ ७९ ॥
 इति महाकविश्रीहरिच द्रविरचिते धर्मशर्माभ्युदये महाकाये द्वितीय सर्ग ।

तृतीय सर्ग ।

अथोत्थाय नृप पीठाद्भानु पर्वान्नलादिव ।
 साधो प्रचेतसस्तस्य दिश प्राप्य ननाम स ॥ १ ॥
 स तस्मै वनपालाय ददौ तोपतरो फलम् ।
 मनोरथलताबीजप्राभृतम्येव निष्कृत्यम् ॥ २ ॥
 आज्ञामिव पुरि क्लेशनिष्कासनपटीयसीम् ।
 मुनीन्द्रवन्दनारम्भभेरीं प्रादापयन्नृप ॥ ३ ॥
 व्यानशे फटुभस्तस्या फादम्बिन्या इव ध्वनि ।
 उत्कयन्निर्भरानन्दमेदुरान्पौरकेकिन ॥ ४ ॥
 चन्दनस्थासकैर्हान्य लास्यमप्युल्लसद्भुजै ।
 पुष्पोत्तरैश्च रोमाञ्च पुरमप्याददे तदा ॥ ५ ॥
 अमान्त इय हर्म्येभ्यस्तदा गमनसमदात् ।
 पौरा प्रयितनेपथ्या स्नेम्य स्नेम्यो विनिर्ययौ ॥ ६ ॥
 बहिस्तोरणमागत्य रथाश्वभनिपादिन ।
 दूता इवार्थससिद्धेस्तमुदेक्षन्त पार्थिवा ॥ ७ ॥
 दिगम्बरपदप्रान्त राजापि सह कान्तया ।
 प्रतस्थे रथमास्थाय प्रभया भानुमानिव ॥ ८ ॥
 नृपा सचारिण सर्वे तमाविष्कृतसात्त्विकम् ।
 मुनीन्द्रवदनारूढ रस भावा इवान्वयु ॥ ९ ॥
 संज्वालकानसौ तत्र मैत्तवारणराजितान् ।
 गृहानिव नृपान्प्रेक्ष्य पिप्रिये प्रान्तवर्तिन ॥ १० ॥
 प्रागेव जग्मुरुद्यान सेवाक्षणविचक्षणा ।
 फलपुष्पाहरास्तस्य मूर्तिमन्त इवर्तव ॥ ११ ॥

१ प्रचेतोनामकस्य यते, (पक्षे) प्रचेतसो वंशस्य दिश पश्चिमाम् २ सज्ज
 भलकान्, सत् जालकान्, जालको गवाक्ष ३ 'उक्तो मैत्तवारणस्तु प्रभिन्नकन्व
 शरे । क्लीय प्रसादवीचीना कुन्दरुक्षतावपि ॥' इति मेदिनी

परस्पराङ्गसघट्टभट्टहारावचूलके ।
 पवि दु सचरो मार्गो मार्ग पाशैरिवाभयत् ॥ १२ ॥
 दृष्टा कुवलयस्यापि जेता दैर्घितविग्रह ।
 नेत्रोत्सवाय नारीणा नारीणा सोऽभवन्नृप ॥ १३ ॥
 सोऽह्लावण्यसकान्तपौरनारीनरेक्षण ।
 गेन्धर्वैरायुत साक्षात्सहस्राक्ष इवानभौ ॥ १४ ॥
 वमुस्तस्य मुखाभोजपर्यन्तभ्रान्तपदपदा ।
 अन्तर्मुनीन्दुसधानानिर्यद्वान्तलवा इव ॥ १५ ॥
 विभर्त्सविभ्रमश्चालितकामलकारलिम् ।
 उल्लसत्पद्मवल्लीको दीर्घनेत्रधृताञ्जन ॥ १६ ॥
 युक्तोऽप्युत्तालपुनागै मौलसगममावधन् ।
 कामाराम इवाराम पौररामाजनो ययौ ॥ १७ ॥ (युग्मम्)
 पुरभीणा स वृद्धाना मतीच्छन्नाशिष शनै ।
 इष्टसिद्धेरित द्वारं पुं प्राप महीपति ॥ १८ ॥
 'यैतिमावपर कान्ति निभद्रन्यधिका नृप ।
 निश्चक्राम पुगच्छ्लोक कवीन्द्रस्य मुरादिव ॥ १९ ॥
 शाखानगरमालोक्य पुर प्रान्ते स पिप्रिये ।
 तनूजमिव कान्तामा बैहुलक्षणमन्दिरम् ॥ २० ॥

१ मृगसमूह २ भूमण्डलस्य, उत्पलस्य च ३ दैर्घितशरीर कृतयुद्ध-च ४ न
 श्रीणाम् ५ अश्वे, देवयोनिविशेषश्च ६ पक्षिणा भ्रमणेव सहित, हावविशेषसहितश्च
 ७ चाशतिलकयुक्ता चूणकुटलपद्मिम् (पक्षे) तिष्ठत आभनकश्च वृक्षविशेषः ८ नरम्
 यादिरसेन स्तनभोलादिषु वृत्ता रचना पत्रवती (पक्षे) उत्पलस्य विसलस्ययुक्ता रता
 यन्मिस ९ दीर्घलोचनन्यस्तकज्जल (पक्षे) दीर्घेण मूलेन धृता अञ्जना प्रवि-
 शेपा यत्र १० वृक्षविशेषः, पुरुषपट्टेय ११ सालस्य गमम् माल सपमम् सालो
 वृक्षविशेष १२ नगरस्य १३ यति सन्यासी, (पक्षे) पाठवि-उदस्थलम् १४ नृ-
 लक्षणः बहु-लक्षण क्षण उत्सव

प्रागेव विभ्रमस्ताप्यो भवानीननयोऽप्यभूत् ।
 अतः पुनर्महामेतो महामेतापृनस्तदा ॥ २१ ॥
 उधैरताशिगोछासिपन्नशोभामदूरत ।
 गाली वीक्ष्य मृपाल प्रेयमीमित्यमापन ॥ २२ ॥
 कातारतरवो नेते कामोन्माददृत्तः परम् ।
 अभवत् प्रीतये सोऽप्युद्यन्मधुपगशय ॥ २३ ॥
 जनेकविटपस्पृष्टपयोधरतटा स्वयम् ।
 वदत्युद्यात्तमालेयर्मबुलीनत्पमात्मन ॥ २४ ॥
 उल्लसत्केसरो रक्तपलाशः कुञ्जराजित ।
 कण्ठीरव इवाराम क न व्याकुलयत्यसौ ॥ २५ ॥
 सैन्यकोलाहलोच्छिष्टद्विद्वागाबलयो द्रुमा ।
 अस्मन्नागमनोर्विस्मयपतासा इव भात्यमी ॥ २६ ॥
 सचरच्चञ्चरीकाणा धोरणिस्तोरणसजम् ।
 विटम्बयति कातारे हरिन्मणिमयीमियम् ॥ २७ ॥
 पल्लवव्यापृतास्याना सूरस्यन्दनवाजिनाम् ।
 फेनलेशा इवाभान्ति द्रुमाग्रकुसुमोत्करा ॥ २८ ॥
 रज्जुत्तुङ्गतुरगोर्मन्तीरग सैन्यवारिधे ।
 पुजितावात्शेवात्शोभामन्येति काननम् ॥ २९ ॥

१ भवानी तनय (वार्तिकेय) सच वै पक्षिण स्ववाहनमयूरस्य क्रमेण पादया
 सेन ग्रास्य (पक्षे) भव-आनीत-नय २ महामेता इति वातिकयस्य नामान्तरम्,
 (पक्षे) महती सेना यस्य ३ उर्ध्व-स्तनशिखा (कुचाग्रभाग) उद्यन्मन शिखा
 ४ उद्यन्मधुपराशय समुत्पन्नमरुधेणय कामोन्माददृत्तो मदोदीपका कातार तरवो
 धनत्रया पर न प्रीतयेऽभवत् सोऽपि कातारत रय काताया सुरतकानीन मणित
 न प्रीतयेऽभवत् वीरस्य कातारतरय कामोन्मादेन कृत उद्यत् मधु पर आशयश्च
 ५ विटस्पृष्टकुचा, वृषस्पृष्टमेघा च ६ नीचतुलोत्पलत्वम् अभूमिलीनं च उगत
 त्वमिति यावत् ७ केसरो वृक्षविशेष, (पक्षे) उत्तमस्कन्धोत्पन्नकेश ८ रत्नवर्ण प-
 लाशा यस्मिन् (पक्षे) रक्त रुधिरं पल मांसं चाश्रयति ९ कुञ्ज राजित, कुञ्जर अजित

उत्क्षिप्तसहकाराग्रमजरीरुक्मदण्डिक ।
 उत्सारयल्लवङ्गैलालाच्चिरूर्ध्वरचम्पकान् ॥ ३० ॥
 कासारमीकरासारमुक्ताहारविराजित ।
 प्रेर्यमाणो मुहुर्वेल्ललताहस्ताग्रसजया ॥ ३१ ॥
 अयमस्माकमेणाक्षि चन्दनामोदसुन्दर ।
 मरुदभ्यर्णतामेति वेङ्गीबोद्यानभूपते ॥ ३२ ॥ (विशेषकम्)
 तन्वाना चेन्दनोद्दामतिलक वदने किल ।
 फरोत्यक्षतदूर्वाभिर्मङ्गल मे वनम्वली ॥ ३३ ॥
 ष्ठा प्रवालहारिण्यो मुदा अमरसगता ।
 मरुत्तर्कतालेन नृत्यन्तीव वने लता ॥ ३४ ॥
 निरुपयन्निति मीत्या प्रियाया प्राप्य काननम् ।
 तत्क्षणार्द्धक्षमत्याक्षीदौद्धत्यमिव पार्थिव ॥ ३५ ॥
 तत्कालोत्सारिताग्रेपरराजचिह्नो व्यराजत ।
 गुरुजभिन्नजन्नेप विनयो मूर्तिमानिव ॥ ३६ ॥
 नैक्षत्रैरुत्तैर्युक्त सक्रान्त केलिकाननम् ।
 किराम बुद्धलील्य राजा धनमिवाविशत् ॥ ३७ ॥
 ददर्शाशोकमस्तोकस्तवकैस्तत्र पाटलम् ।
 रामेदल्लमिवासन्नमुनीना मुत्तमानसै ॥ ३८ ॥
 अधस्तात्तस्य विम्बिणीं स्फाटिकोपलविष्टरे ।
 तप प्रगुणितागण्यपुण्यपुञ्जमिव स्थितम् ॥ ३९ ॥
 दत्तनेत्रोत्सारम्भमाश्रित मुनिसत्तमै ।
 नक्षत्रैव धरोत्तीर्ण क्षण नक्षत्रनायकम् ॥ ४० ॥

१ प्रतीहार २ चन्दनवृक्षणोद्दाम तिलक वृक्षविशेषम्, (पक्षे) चन्दनस्योद्दाम तिलक
 विशेषकम् ३ अपतामिदूर्वाभि, अर्धतरभगतण्डुलैर्युक्तामिदूर्वाभि ४ प्रया ५ पन्वे
 निष्ठमै ५ अमर सगता अमरस-गता ६ अक्ष रथम्, आयव्ययारिव्यग्रहा
 रिता वा ७ नक्षत्रै क्षत्रिय, (पक्षे) वडुभि ८ वदामलि सकुचितकिरण ९
 राजा चन्द्र

अतरस्तावकाणेन शानसि शुभहोमिनि ।
 मलेन नितपाद्यान्ने दग्धसमनादग्धम् ॥ ४१ ॥
 अत्यन्तानि सदैर्गमैर्मुखादारपरिमहै ।
 व्यस्यन्तमिवामर्लि मुक्तिरान्नाजुवधितीर ॥ ४२ ॥
 तामावशाग्रविन्यस्तम्लोदगकोचिनेशणम् ।
 भाषयत्तमधामात्मातान्येवात्मनात्मन ॥ ४३ ॥
 दर्शनाग्नचाग्निउपसामेषमाधयम् ।
 क्षमागार मनागार मुनिर्भक्षिष्ट पार्थिव ॥ ४४ ॥ (जुष्टम्)
 अभासद नभोगात्त म्पर्णशैलमिव स्थिरम् ।
 गुण प्रदक्षिणीरुह्य स राना निर्देशाशुक् ॥ ४५ ॥
 इलामूलमिन्मौलिर्निरा भूमौ न्यविशत ।
 न पर विनयधीणामाश्रय श्रेयसामपि ॥ ४६ ॥ (युग्मम्)
 मङ्गलारम्भसरम्भप्रध्वनहुन्दुभिध्वनिम् ।
 विडम्बयत्थोराच वाचमात्तरवानिति ॥ ४७ ॥
 त्वत्पादपादपच्छायां तितामतायगान्निदाग् ।
 सप्रति माप्य मुक्तोऽग्नि भयभ्रमपरिश्रमात् ॥ ४८ ॥
 यदभूदस्ति यद्यद्य भावि न्व जन्म तन्मया ।
 निर्णानि पुण्यवत्ताथ त्वत्कालोक्तनमायत ॥ ४९ ॥
 तपोव्रितेन मूर्खेण सदोपेणेन्दुतापि किम् ।
 यो भवानिव दृष्टोऽपि न भिनत्त्यान्तर तम ॥ ५० ॥
 चित्रमेतज्जगन्मित्रे नेत्रमैरी गते त्रयि ।
 यन्मे जडाशयस्यापि पङ्कजात निगीरति ॥ ५१ ॥

१ मुक्त आहार, मुक्ताहार २ न भोगानाम् (पक्ष) नभोगानां दरानाम् ३ गी
 णतिम्, यानि च ४ स्वच्छवत् निर्मलकिरणवत् ५ सूय, मुहुरि च ६ मन्दबुद्धे
 जलाशयस्य तडागादेव ७ पापसमूह कमल च

युष्मत्पदप्रयोगेण पुरुष स्याद्यदुत्तम ।
 अर्थोऽय सर्वथा नाथ लक्षणस्याप्यगोचर ॥ ५२ ॥
 तथा मे पोषिता कीर्तिस्त्वद्दर्शनरसायनै ।
 यथास्ता त्रिदशावासे मात्स्यनन्तालयेऽपि न ॥ ५३ ॥
 निर्निमेष गलद्दोष निर्व्यपेक्षमपश्मलम् ।
 ज्ञानचक्षु सद्बोद्धिद्व न स्वल्पेव ते कश्चित् ॥ ५४ ॥
 सिद्धमिष्ट त्वदालोकाज्ज्ञात च ज्ञानिना त्वया ।
 तत्पुन प्रोच्यतेऽस्माभि शक्तितु जाड्यमात्मन ॥ ५५ ॥
 इय प्राणप्रिया पत्नी समयेऽपि स्थिता सती ।
 निष्फलेव न्रियात्यर्थमनपत्या दुनोति माम् ॥ ५६ ॥
 अदृष्टसतति स्पष्टमिष्टार्थप्रसवामपि ।
 इमामह महीं मन्ये केवल भारमात्मन ॥ ५७ ॥
 चतुर्थपुरपार्थाय स्पृहयालोर्ममाधुना ।
 अदर्शनायते मोहान्नन्दनस्याप्यदर्शनम् ॥ ५८ ॥
 दशामत्या गतस्यापि पुमस्तावन्न शस्यते ।
 प्रदीपस्येव निर्धोण यावन्नान्य प्रकाशयेत् ॥ ५९ ॥
 तत्कलत्रे कदात्रैव रसलीलालवालके ।
 सपत्स्यते भमोद्धिन्नमनोरथतरो फलम् ॥ ६० ॥
 श्रुत्येति प्रत्युयाचेद मुनिर्भूपालकर्णयो ।
 लम्बदन्तद्युतिव्याजालुधाधारा इवोद्धिरन् ॥ ६१ ॥
 नेदकिञ्चन्ताहमस्यासि वस्तुतत्त्वज्ञ भाजनम् ।
 नेत्राधृष्य कचित्तेजस्तमसा नाभिभूयते ॥ ६२ ॥

१ भवदीयचरणारवि-दस्य-धेन पुरुषो जन उत्तमो भवति अथमथा लक्षणस्य
 व्याकरणशास्त्रस्याप्यगोचर व्याकरणे हि युष्मत्पदयोगेन मध्यम पुरुषो भवति, न
 तत्तम २ स्वर्गे, त्रिदशमिते आवासे गृहे च ३ पाताले, असम्याते गृहे च अतिपुण्य
 कीर्ति स्वर्ग पाताले च न मार्तति गाव यथातिपुष्टोऽंसरयातेष्वपि सद्नेषु न माति
 तस्य त्रिदशमितेष्वावासेषु मान इरापास्त्वमेव ४ मांश्च, नाद्यथ

धन्यस्त्व गुणपण्यानामापणस्त्व महीपते ।
 त्वमेव राश्रय श्रीणा मरितामिव सागर ॥ ६३ ॥
 त्वत्कीर्तिजहुवन्याया इतो लोकत्रयातिथे ।
 अन्त प्रपस्यते राजराजहसश्रिय शशी ॥ ६४ ॥
 न पर क्षत्रिया सर्व त्वामनु त्रिदिवेश्वरा ।
 नश्रुदात्तस्य माहात्म्य लङ्घयन्तीनरे स्वरा ॥ ६५ ॥
 क्षोदीयानहमस्मीति मात्मानमवजीगण ।
 भवितासि त्वमचिराज्जगन्नयगुरोर्गुर ॥ ६६ ॥
 गुणैर्धनोक्षते नून भवदावाग्निदीपित ।
 त्वज्जामना जन शान्तिममृतेनायमेप्यति ॥ ६७ ॥
 या चैषा भवत पत्नी सुनता सुमताख्यया ।
 ह्रेपयिष्यति सा वेला रत्नकुक्षितयोदधे ॥ ६८ ॥
 ससागसारसर्वस्व भूयस्यापि भूषणम् ।
 दृढमेनोविपच्छेदि स्त्रीरत्नमिति बुध्यताम् ॥ ६९ ॥
 क्षुद्रतेज सवित्रीभि स्त्रीभिर्दिग्भिरिवान किम् ।
 अन्येय या जगच्चतुर्धोभि प्राचीव धास्यति ॥ ७० ॥
 पण्मासादूर्ध्वमेतस्या सरस्या प्रतिमेन्दुनत् ।
 चैतुर्दशाधिको गर्भे दिवस्तीर्थदृदेप्यति ॥ ७१ ॥
 कृतार्थाविति मन्येथामात्मानो तच्चुवामिह ।
 नक्षत्रो भविना लाभ सुतादेवविधात्पर ॥ ७२ ॥
 जन्म वा जीवितव्य वा गृहमेधाधवा द्वयो ।
 आ कल्प युवयोरेव यान्यति लाघवतामित ॥ ७३ ॥
 दत्तं त्रिधिमिव प्रमथ्य कृतिना तेनोरचित्ताभर
 वागर्थाविव तो प्रसादमधिकं त प्रापितो दपती ।
 अन्तर्गृहगभीरमावपिशुन य भावयन्तश्चिरा-
 ज्जातास्ते प्रमदेन पीनपुलकमोह्रासिन मज्जना ॥ ७४ ॥

अथ तथाविधभाविमुतोदयश्रवणत प्रणत पुनरप्यसौ ।
 प्रमदगद्गदवागिति वाग्मिना पतिरुवाच वचांसि मुनि नृप ॥ ७९ ॥
 स्वर्गं सप्रति फ पुनात्ययमथो कुत्रास्य जमन्यभू-
 ह्यभस्तीर्थरुत्त्वदानमुद्दद सम्यक्त्वचिन्तामणे ।
 इत्थं वाग्भवैभवव्यतिकर त्वं तूहि जन्मार्णवो-
 र्त्तीर्णस्यास्य भविष्यतीति जिनपते शुश्रूषुरेपोऽम्बहम् ॥ ७९ ॥
 इति प्रीतिप्राय बहलपुलकस्यास्य सकल
 कलङ्कातङ्गानामपशुनमाकर्ण्य वचनम् ।
 मुनि स्पष्ट द्रष्टु तदपरभवोदारचरित
 प्ररूपेणाकापदिवधिनयनोन्मीलनविधिम् ॥ ७७ ॥
 इति महाकविध्रीहरिचन्द्रविरचिते वमशर्मानुदये महाकाव्ये तृतीय सर्ग ।

चतुर्थ सर्ग ।

अथोपनिद्रावधिनोधचक्षु म्वहस्तमुक्तावदवेदयमाण ।
 जिनस्य तस्यापरजन्मवृत्त वृत्तान्तसाक्षीव मुनिर्नभापे ॥ १ ॥
 यत्पृष्टमिष्ट भवतार्थसिद्धये तत्पार्थिवार्कर्णय वर्ण्यमानम् ।
 कथा कथंचित्कथिता श्रुता वा जैनी यतश्चिन्तितकामधेनु ॥ २ ॥
 स घातकीरण्ड इति प्रसिद्धे द्वीपेऽस्ति निस्तारिणि पूर्वमेव ।
 नमो निरालम्बमवेक्ष्य केनाप्युज्जृम्भित म्भम्भ इवेदयते य ॥ ३ ॥
 निभूययन्पूर्वविदेहमस्य सीतासरिदक्षिणकूलवर्ती ।
 एकोऽप्यनेकेन्द्रियहर्षहेतुर्वल्गामिधानो विषयोऽस्ति रम्य ॥ ४ ॥
 राजन्ति यत्र स्फुटपुण्डरीकप्रकाशिन शाद्वलशालिनप्रा ।
 च्युता निरालम्बतया कथंचिदासाशदेशा इव चास्तारा ॥ ५ ॥
 उदायतीव्र भ्रमदिशुयन्त्रचीत्कारनादैः शुनिमुन्दरेर्य ।
 प्रनृत्यतीवानिललोत्सस्यै स्वमपटुत्कर्पमद्वेन मत्त ॥ ६ ॥

अग्रे भजन्तो विरमतत्वमन्तः समन्वयो निष्कृतमुग्रमन्तः ।
 अचेतता इक्षव एव यत्र निष्पीड्यमाणा रसमुत्सृजन्ति ॥ ७ ॥
 द्रष्टुं चिरेणात्मजुःप्रसूतां ध्रियं विजिघ्राम्बुदयागुपेना ।
 यस्मिन्नुदन्यत्त इवावमान्ति विम्फारिताम्भोजदृशमद्वागा ॥ ८ ॥
 फलापनप्राग्रविलम्बिजम्बूजम्बीरनारङ्गत्वद्गुणम् ।
 सर्वत्र यत्र प्रतिपद्य पान्था पाथेयभार पथि नोदहति ॥ ९ ॥
 यत्रानुबूलं चन्दर्कफान्तैर्विलीकान्ताम्पूरशङ्कां ।
 मध्यदिनेऽम्भोजरजःपिशङ्ग क्षणं विषयेऽस्यु तरङ्गिणीनाम् ॥ १० ॥
 फले प्रजाया जायन्ति ताप फरा रथेरेव न यत्र राशः ।
 म्याङ्गो गमद्गोऽपि भुजगमाना स्वस्थे यत्राचिरं पुनरेराणाम् ॥ ११ ॥
 तटे तटिन्यास्तरवः समृद्धिं सप्राप्य यत्र प्रतिनिष्क्रियाय ।
 छायाङ्गान्तज्जलदेवताभ्यो दातुं फलानीव विशन्ति मध्ये ॥ १२ ॥
 निर्माय निर्माय पुरी मुराणा यच्छिक्षितं शिल्पमन्त्रासु दादयम् ।
 तस्यैव धात्रा विहितास्ति तत्र प्रकर्षमीमा नगरी सुसीमा ॥ १३ ॥
 नितम्बभृच्चुम्बिवनान्तरीया यानावृतोच्चैर्मननप्रभागम् ।
 चातोच्छलत्पुष्परजःपटेन हीता बधूवत्समुपावृणोति ॥ १४ ॥
 अधृष्यमन्यैरधिरुह्य सालं पीडादमृदाशुमिषेण यस्या ।
 रणद्धिं रुद्धो बहुधान्यहारः क्रुधेव तिर्यगागुफरप्रचारम् ॥ १५ ॥
 यत्रोच्चहर्म्याग्रजुषामुदग्रापश्यं मुवेन्दुनिशि सुन्दरीणाम् ।
 प्राप्ते तुषारत्थिपि जातमोहः क्षणं भवेत्परिणि संहिकेय ॥ १६ ॥
 कैमं प्रति प्रोज्झितवृष्णनर्त्ता दृष्ट्वापि देहीति निमील्य शब्दम् ।
 लोके दधानोऽपि महेश्वरत्वं न दृश्यते यत्र जनो विधादी ॥ १७ ॥
 यत्रोच्चहर्म्याग्रहरिन्मणीनां प्रभासुर्द्वाङ्गुरकोमलासु ।
 क्षणं क्षिपन्तो वटानां यनुरु रवेस्तुरगाः परिवेदयन्ति ॥ १८ ॥

१ सुसीमेति नगरीनाम २ वदयम् अभिलाष च ३ स्वर्णमलिनप्रागं, मुष्पने
 प्रानलक्ष ४ 'दहि' इति यावत्शब्दम् (पक्षे) देहा शरीरी ५ शिवत्वम्, प्रभुत्व
 च ६ विषमशुक्ल, शिवाय ७ अरण्यं सूर्यसारथिम्